

Miljöhandlingsplan år 2012

Bakgrund

Stockholms nya miljöprogram gäller från och med 2012 till och med utgången av 2015. Programmet är ett kommunövergripande styrdokument som bryter ned kommunfullmäktiges verksamhetsmål i uppföljningsbara delmål. I samband med miljöprogrammet har stadens samtliga nämnder och styrelser fått i uppdrag att utifrån programmet kartlägga sin egen miljöpåverkan och beskriva åtgärder för att minska densamma i en miljöhandlingsplan.

Målen i miljöprogrammet är styrande för staden som helhet. Samtliga mål i programmet berör Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, även om inte alla delmål berör eller följs upp av nämnden. Programmet anger också indikatorer för att följa upp de sex målen:

1. Miljöeffektiva transporter
2. Giftfria varor och byggnader
3. Hållbar energianvändning
4. Hållbar användning av mark och vatten
5. Miljöeffektiv avfallshantering
6. Sund inomhusmiljö

Inledning

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd har sedan 2009 tagit fram en miljöplan som reviderats varje år i samband med verksamhetsplanen. Denna miljöhandlingsplan har sin utgångspunkt såväl i föregående års miljöplan som i det nya miljöprogrammet.

Miljöhandlingsplanen är ett förvaltningsövergripande dokument, där mål som formulerats inom Stockholms stads miljöprogram implementeras i förvaltningens verksamheter. Planen speglar förvaltningens arbete för att en hållbar livsmiljö ska värnas och utvecklas, och beskriver mål, delmål och indikatorer som nämnden följer upp och har rådighet över, samt anger aktiviteter som förvaltningen ska arbeta med.

Miljöpåverkan och rådighet

Inom flera av förvaltningens enheter sker aktiviteter varje dag som har konsekvenser för miljön; transporter, energiförbrukning, upphandling av varor och tjänster, inköp, resursförbrukning och avfallshantering. Inom enheterna finns möjligheter att konkret minska förvaltningens totala miljöpåverkan. Dessutom

finns miljöpåverkan som är knutna till mer strategiskt och långsiktigt arbete som rör ställningstaganden och beslut i olika ärenden som förvaltningen handlägger och genomför. Detta kan exempelvis vara aktuellt i remissvar, i dialog och samverkan med andra förvaltningar vid utbyggnads- och exploateringsprojekt i stadsdelsområdet samt i arbetet med investeringar och drift och underhåll av parker och naturområden. Centralt för miljöhandlingsplanen är att miljötankandet ska integreras i alla verksamheter. Rådigheten ser emellertid olika ut för förvaltningens skilda verksamheter.

Genomförande och uppföljning

Miljöhandlingsplanen ska fungera som ett dokument som förvaltningens alla verksamheter ska arbeta efter och som enheterna kan utgå ifrån när de formulerar åtaganden och arbetssätt. Alla som arbetar inom förvaltningen ska känna till miljöhandlingsplanens innehåll och tillämpa den i det dagliga arbetet.

Miljöhandlingsplanens mål formuleras och revideras i samband med verksamhetsplanen. Indikatorerna i handlingsplanen följs upp i stadens integrerade system för ledning och styrning (ILS). Dessutom rapporterar förvaltningen fordonsstatistik till miljöförvaltningen.

Ansvar

Avdelningscheferna är ansvariga för att skapa goda förutsättningar för miljöarbetet på enheterna, ta vara på och utveckla personalens kompetens och engagemang i miljöfrågor samt driva arbetet framåt.

Enhetscheferna (om inga andra nämns) ansvarar för att genomföra aktiviteterna inom de olika delmålen och att rapportera in pågående arbete, hinder och resultat till respektive avdelningschef, som har det övergripande ansvaret.

Ansvarsområde	Ansvar
Övergripande miljöansvar inom verksamhetsområdet	Avdelningschefer
Miljöansvar inom enheten, rapporteringsansvar och verkställande av aktiviteter i miljöhandlingsplanen	Enhetschefer

Övergripande mål 1. Miljöeffektiva transporter

Stadens mål är ett långsiktigt hållbart transportsystem, baserat på ny teknik, fossila bränslen, bättre logistik och mer information. En övergång till mer kapacitetsstarka och mindre miljöbelastande transportmedel är nödvändig samtidigt som arbetet med att söka smarta trafiklösningar och kommunikationsätt

som är resurssnålare och utnyttjar energin effektivare än idag måste fortsätta. En satsning på de oskyddade trafikkanterna leder till en mindre bullrig stadsmiljö, en mer trafiksäker miljö och en stadsmiljö som är mer trivsamt att vistas i. Det ska vara lätt att välja kollektiva, trygga och miljövänliga transportlösningar.

Som stor arbetsgivare kan staden också påverka resandet hos de anställda och som verksamhetsutövare kan staden vid upphandling välja miljöanpassade fordon och arbetsmaskiner.

Delmål 1.1 Miljöbelastningen från stadens transporter och resor ska minska
Delmålet innebär att nämndens verksamheter ska arbeta systematiskt för att minska miljöbelastningen från sina transporter och resor. I handlingsplanen ingår en resepolicy för miljövänliga resor i tjänsten.

Aktivitet	Ansvar
Alla medarbetare ska tillämpa Förvaltningens resepolicy för miljövänliga resor i tjänsten.	Alla medarbetare
Miljöförvaltningens och trafikkontorets skrift Upphandlingsguide för miljöanpassade och trafiksäkra transporter ska användas när avrop på upphandlade transporter och fordon görs.	Enhetschefer och upphandlare
Cyklar i cykelpooler ska användas då det är möjligt.	Alla medarbetare som har tillgång till cykelpool

Förvaltningens resepolicy för miljövänliga resor i tjänsten

Policyn gäller för resor inom tjänsten och bygger på de reseråd som presenteras i miljöförvaltningens skrift ***Råd för miljö- och trafiksäkra resor***. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning ska skapa förutsättningar för att fler resor i tjänsten görs på ett effektivt sätt och att resor i första hand sker med kollektiva färdmedel. Resor som sker med bil har koppling även till delmålet om andel miljöbilar och förnyelsebart bränsle.

Policyn utgår från ett rangordnat valsystem:

1. Överväg om alla resor måste genomföras

Om digitala möten kan genomföras ska dessa föredras. Resor till möten eller andra ärenden som måste genomföras bör förläggas så att resorna kan ske säkert och miljöanpassat. Möten bör förläggas i närområdet, med möjligheter att ta sig dit med kollektiva färdmedel eller genom att gå eller cykla. Resor i andra tjänsteärenden bör ske med det bästa färd sättet.

2. Välj det bästa färd sättet

Res med kollektivtrafiken: Tunnelbana, pendeltåg eller buss vid lokala resor inom Stockholms län och tåg för nationella resor under 50 mil.

Gå vid korta tjänsteärenden.

Cykla vid korta tjänsteärenden och använd alltid hjälm och riktig cykelutrustning.

Använd gärna förvaltningens cyklar.

3. Om bilresor är nödvändiga

Res/kör i första hand med leasad miljöbil, i andra hand med en externt hyrd miljöbil och i sista hand med privat bil. De miljöbilar som är avsedda att tankas med förnyelsebart bränsle ska tankas med sådant. Resor med bil ska samordnas för samåkning i den mån det är möjligt. Föraren ska tillämpa sparsam och säker körning.

Delmål 1.2 Stadens egna fordon ska vara miljöbilsklassade och köras på miljöbränsle, och av stadens upphandlade transporter ska miljöfordonsandelen öka

Delmålet innebär att de motorfordon som nämnden äger eller leasar ska vara miljöbilar enligt den definition som antagits av kommunfullmäktige, och bilar som går på miljöbränsle (E85-bilar, fordonsgasbilar och laddhybridbilar) ska tankas med det bränsle de är avsedda för. Förvaltningen kommer under 2012 undersöka möjligheten att göra avrop på en elbil som ska tillhöra förvaltningshusets bilpool.

KF Indikator	Nämndens årsmål
Andel miljöbilar i stadens bilflotta	100 %
Andel miljöbränsle i stadens miljöbilar	85 %
Andel elbilar	0 %

Aktivitet	Ansvar
E85-bilar och fordonsgasbilar ska tankas med det miljöbränsle de är avsedda för.	Enhetschefer
En översyn ska göras för de bilar vars avtal löper ut 2012 för att se om de kan ersättas med elbilar.	Enhetschefer

Delmål 1.3 Miljökvalitetsnormen för luft ska uppnås
Nämndens mål är att samtliga bilar ska köras med odubbade vinterdäck.

KF Indikator	Nämndens årsmål
Andel dubbdäck	0 %

Aktivitet	Ansvar
De som kör bil i tjänsten ska erbjudas att gå kurs i eco-driving.	Enhetschefer

Delmål 1.4 Gång- och cykelresandet ska öka

Delmålet syftar till att skapa förutsättningar för att cykel- och gångtrafiken ska öka. För nämnden innebär detta att cykelbanor på parkmark ska vinterväghållas, sandsopas och ha bra underlag.

Aktivitet	Ansvar
Förvaltningen ska kontrollera att cykelbanor på parkmark är snöröjda, sandsopade och har bra underlag.	Stadsmiljöverksamheten

Övergripande mål 2. Gifffria varor och byggnader

Delmål 2.1 Innehållet av miljö- och hälsofarliga ämnen i upphandlade varor ska minska

Spridningen av miljögifter måste minska och staden kan påverka detta genom att välja miljöanpassade varor och tjänster i sin upphandling. Delmålet avser för nämndens del varor som har en kort omloppstid och livslängd som exempelvis städtjänster. Det gäller även entreprenadupphandlingar för investering, drift och underhåll av parkmark inom stadsdelsområdet.

De fem högst prioriterade miljö- och hälsofarliga ämnena ska undvikas. (Se beskrivning faktaruta bilaga 3 i Stockholms miljöprogram för 2012–2015). Ämnen uppförda på SIN-list och Kemikalieinspektionens PRIO-databas ska undvikas. Miljöstyrringsrådets upphandlingskriterier ska vara vägledande när sådana finns. I annat fall gäller att kriterier för Svanen, Bra Miljöval eller EU Ecolabel.

KF Indikator	Nämndens årsmål
Andel relevanta upphandlingar av varor och tjänster där krav ställts på att miljö- och hälsofarliga ämnen inte ingår	100 %

Aktivitet	Ansvar
När tjänster och entreprenader upphandlas ska krav ställas på att miljöanpassade produkter enligt kriterier ovan ska användas	Ekonomiavdelningen
Uppföljning av ställda miljökrav vid upphandlingar ska genomföras med stickprovskontroller	Enhetschefer

Delmål 2.3 Andelen ekologiska livsmedel som staden köper in ska uppgå till minst 25 procent

Med ekologiska livsmedel menas exempelvis KRAV, Demeter, MSC som uppfyller kriterierna enligt EU-förordningen 834/2007 om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter. Upphandlade livsmedel innefattas även av

måltider samt måltidsverksamhet till förskola, äldreomsorg med flera verksamheter. Frukt, kaffe, fikabröd som köps in till fikarum och i samband med möten och konferenser ska i största möjligaste mån vara ekologiska.

Aktivitet	Ansvar
Ekologiska livsmedel ska särredovisas på konto 6442	Enhetschefer
Andelen upphandlade ekologiska livsmedel, måltider och måltidsverksamhet ska kontinuerligt öka	Enhetschefer

Övergripande mål 3. Hållbar energianvändning

Utvinning av energi och energianvändning är en av orsakerna till flera stora miljöproblem. Effektivare energianvändning och förnybara energikällor krävs för att minska växthuseffekten. Med energieffektiv teknik kan staden vara en aktör för miljödriven tillväxt och utveckling samt minska sina driftskostnader.

Delmål 3.1 Staden ska genom energieffektiviseringar minska energianvändningen i den egna verksamheten med minst 10 %
Energianvändning i stadens byggnader och anläggningar ska minska. Målet innebär att förbrukningen ska minska i de lokaler där förvaltningen har verksamheter jämfört med föregående år.

KF Indikator	Nämndens årsmål
Elanvändning per kvadratmeter	60 kwh/kvm

Aktivitet	Ansvar
I verksamhetslokalerna ska det finnas energieffektiva vitvaror. Stora energibesparingar ska ske i samarbete med fastighetsägarna.	Enhetschefer och ekonomiavdelningen
Energisparande åtgärder ska vidtas, exempelvis genom att stänga av energi i lokaler och rum som inte används, energieffektivisera t ex genom byta till lågenergilampor, ledbelysning samt installera närvarostyrning om det är möjligt.	Enhetschefer

Övergripande mål 4. Hållbar användning av mark och vatten

Stockholm upplevs som en attraktiv plats att bo och verka i och en av anledningarna är närheten till parker och naturen och att Stockholm är en stad på vattnet. Stockholms- grön och vattenområden innehåller många viktiga ekologiska funktioner liksom stora kvaliteter för rekreation. Parker, vatten och natur ger tillgång till gröna oaser, rofylldhet, lek och promenader. Parker och grönområden bidrar även till att dämpa buller och växligheten fungerar som filter för luftföroreningar.

Delmål 4.1 Mark- och vattenområden som har särskild betydelse för den biologiska mångfalden ska stärkas och utvecklas

Delmålet handlar om att bibehålla och utveckla funktionen hos den grön- och blåstruktur som är en förutsättning för bevarande av ett rikt växt- och djurliv. I samband med att nya detaljplaner tas fram kan svaga funktioner stärkas. Intrång i särskilt betydelsefulla grönområden ersätts och kompenseras med en lokalt likvärdig funktion. Åtgärder kan vara att återskapa naturtypen eller restaurera en miljö där naturvärdena har försämrats. Särskilt värdefulla mark- och vattenområden ska om möjligt bevaras i samband med investeringar på parkmark. Genomföra framtagna naturvårds- och trädvårdsplaner.

Aktivitet	Ansvar
I samband med förslag till bebyggelse i särskilt betydelsefulla mark- och vattenområden, ska grönkompensation med likvärdig funktion i närområdet begäras	Stadsmiljöverksamheten

Delmål 4.2 Grön- och vattenområden som är särskilt attraktiva för rekreation ska stärkas och utvecklas

Närheten till naturen är viktig för stadsdelsområdets attraktionskraft och befolkningens rekreation. Målet är en långsiktigt hållbar markanvändning som bidrar till ekonomisk utveckling utan att viktiga miljövärden går förlorade.

Vid ny exploatering där park- och naturmark tas i anspråk är det viktigt att bevara och utveckla gröna samband och strukturer. I samband med nya planer och projekt sätts åtgärder in för att stärka svaga kopplingar. Det kan vara upprustning eller nyanläggning av parker, lekplatser eller gång- och cykelvägar. Som underlag finns exempelvis nämndens parkplan, Stockholms vattenprogram och stadsbyggnadskontorets kartläggning Stockholms ekologiska känslighet.

Aktivitet	Ansvar
I samband med förslag till ny bebyggelse som medför intrång i särskilt attraktiva grön- och vattenområden ska grönkompensation med likvärdig funktion i närområdet begäras	Stadsmiljöverksamheten

Delmål 4.5 Skötseln av grön- och vattenområden ska stärka biologisk mångfald, ekosystemtjänster och rekreativa kvaliteter

En väl fungerande skötsel av park- och naturområden är en förutsättning för att bevara och utveckla både ekologiska och rekreativa värden. Nämndens arbete ska vara ekologiskt inriktat och gynna naturligt förekommande arter i naturområden. Parker och naturområden ska skötas enligt beslutade parkplaner för Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsområde.

Delmålet fungerar som ett förhållningssätt i nämndens arbete med att främja den biologiska mångfalden i naturområden.

Aktivitet	Ansvar
Sly som röjs ska i möjligaste mån ligga kvar i naturmark	Stadsmiljöverksamheten

Övergripande mål 5. Miljöeffektiv avfallssortering

Avfall är i många fall en värdefull resurs om avfallshanteringen anpassas till avfallets egenskaper. Det mest miljöeffektiva är att i möjligaste mån förhindra att avfall uppstår. Effektiv och miljöanpassad avfallshantering är en viktig del av samhällets infrastruktur. Stadens mål är att minimera mängden avfall och öka andelen som nyttiggörs genom återanvändning och återvinning.

Delmål 5.1 Avfallet från stadens verksamheter ska minska och det som ändå uppstår ska nyttiggöras

Delmålet syftar till att minska resursförbrukningen genom materialåtervinning och energiåtervinning av det avfall som idag deponeras obehandlat.

Förvaltningens verksamheter som tillagar och/eller serverar måltider ska där det är möjligt sortera ut matavfallet för biologisk behandling. Med biologisk behandling menas att matrester blir kompostjord eller rötas och omvandlas till biogas. En ökad biologisk behandling av matavfallet från stadens egna verksamheter syftar bland annat till att öka biogasproduktionen i Stockholm.

Aktivitet	Ansvar
Grovsopor ska i större omfattning än idag sorteras för material- eller energiåtervinning	Enhetschefer
Pappersförbrukningen ska minska	Enhetschefer
Förbrukningen av engångsprodukter ska minska och flergångsprodukter (ex glas) och förnyelsebara material ska öka	Enhetschefer
Vattenförbrukningen ska minska	Enhetschefer
De enheter som ännu inte sorterar ut matavfall ska kontakta trafikkontoret och påbörja utredning om förutsättningar	Enhetschefer tillsammans med lokalplanerare
De förskolor som inte har rätt förutsättningar för att samla in matavfall i kärl ska tillsammans med fastighetsägarna undersöka möjligheten att installera matavfallskvarn	Enhetschefer tillsammans med lokalplanerare

Fakta matavfallsinsamling i Enskede-Årsta-Vantör

68 % av nämndens verksamheter sorterar ut matavfall till biologisk hantering. Vid de enheter som sorterar ut matavfall finns särskilda kärl för matavfall som hämtas en gång i veckan. Kärlen tillhandahålls av trafikkontoret. Kärlen förvaras i ett kylt utrymme, bland annat för att förhindra luktproblem och andra olägenheter. Enheterna ansvarar för kärlrengöring. För att underlätta rengöring tillhandahålls papperssäckar av chaufförerna.

Till de enheter som sorterar i särskilda kärl kommer en sopbil som är specialkonstruerad för att klara det blöta matavfallet. Därefter transporteras avfallet till en rötningsanläggning, där det rötas och omvandlas till biogas eller biogödsel. Biogas används som bränsle för bussar och bilar i Stockholmsregionen. Biogödsel används som näring till åkermark.

Enheter som är aktuella för insamling av matavfall är samtliga vård- och omsorgsboenden som drivs i kommunal regi, kostenheten samt samtliga kommunala förskolor.

2009 genomförde stadsdelsförvaltningen en utredning om förutsättningarna för förskolorna att påbörja matavfallssortering. Utredningen har resulterat i att 71 % av förskolorna sorterar ut matavfallet. Vid de förskolor som inte sorterar, finns inte rätt förutsättningar för detta. Anledningar kan vara att det inte finns rätt utrymmen för kärlen eller så kan hämtningen inte göras med de fordon som krävs. För dessa förskolor finns anledning att se över möjligheten att installera matavfallskvarnar.

Delmål 5.2 Andel felsorterat farligt avfall ska minska

Delmålet handlar om att ändra konsumtionsmönster och minska mängden farligt avfall från förvaltningens verksamheter. Det kan bland annat ske genom att förvaltningen vid upphandlingar ställer krav på kemikalieanvändning vid städtjänster och skötsel av grönområden.

Aktivitet	Ansvar
Riskavfall ska hanteras enligt föreskrifter	Enhetschefer
Farligt avfall ska sorteras ut och lämnas så att det bli miljöriktigt omhändertaget	Enhetschefer

Övergripande mål 6. Sund inomhusmiljö

Eftersom vi tillbringar större delen av våra liv inomhus, har en god inomhusmiljö stor betydelse för människors hälsa och komfort. Hälsobesvär relaterade till inomhusmiljön är ett problem i många byggnader. Arbetet för att minska hälsorelaterade riskfaktorer berör bland annat buller, dålig luftkvalitet, inomhustemperatur och höga radonhalter i bostäder och allmänna lokaler. När åtgärder vidtas för att förbättra inomhusmiljön bör lösningar sökas som även bidrar till lägre eller lika energianvändning.

Stadens alla nämnder och styrelser som äger, bygger, förvaltar och brukar lokaler har ansvar för en sund inomhusmiljö i de egna lokalerna. Delmålen enligt miljöprogrammet handlar, förutom att inomhusmiljön ska bli bättre, om att radonhalterna och bullernivåerna inomhus ska minska. För stadsdelsnämnden handlar målområdet om att verksamheter som förskolor, vård- och omsorgsboenden, gruppboendestäder, korttidshem och dagliga verksamheter ska ha god luftkvalitet och goda ljudnivåer för brukare och personal.

Aktivitet	Ansvar
God ljudnivå ska upprätthållas vid verksamheter med hjälp av t ex bordskivor med ljuddämpande ytskikt, möbeltassar, bullerdämpande mattor, ljuddämpande väggfärg, takabsorbenter och skärmar	Enhetschefer tillsammans med lokalplanerare
Arbetsmiljöronder ska genomföras i alla lokaler	Enhetschefer tillsammans med lokalplanerare